

Motion till riksdagen 2025/26:4130

av **Linus Lakso m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2025/26:240 Nya lagar om elsystemet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa mål om energisäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa planeringsmål för 2030 och 2035 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda statliga elektrifieringsavtal i syfte att möjliggöra en plan för utfasning av fossil energi och stimulera en utbyggnad av kraftproduktion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör presentera betydligt mer och långsiktiga förslag för att främja grön baskraft och icke-fossil flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar för etableringen och utvecklingen av energigemenskaper, inklusive tydligare ekonomiska incitament samt att införa en definition av energigemenskaper i svensk lagstiftning, och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Propositionen behandlar två huvudsakliga förslag på lagändringar. Den första är förslagen från Elmarknadsutredningen, vars uppdrag tillsattes 2024 i syfte att komma med förslag på utveckling av den svenska elmarknaden för att tydliggöra systemansvar, öka leveranssäkerhet och robusthet, skapa långsiktiga förutsättningar och ge fossilfria kraftslag och flexibla resurser marknadsmässig ersättning för de nyttor de bidrar med. Den andra är Energimarknadsinspektionens rapport om energidelning som bl a syftade till att fastställa vilka åtgärder som krävs för att genomföra nya regler om energidelning i EU:s elmarknadsdirektiv.

Motivering

För det uttalade syftet att öka leveranssäkerhet och robusthet på elmarknaden, samt att förbättra de långsiktiga förutsättningarna för fossilfria kraftslag och flexibla resurser, är propositionen ännu en missad chans för Tidöregeringen. Miljöpartiet vill se mer decentraliserad elproduktion kombinerad med stabil grön baskraft med tydligare planeringsmål, för att säkerställa ett genomtänkt och robust energisystem.

När det gäller energidelning kan propositionens förslag omöjligen anses uppnå syftet med energidelning, vilket flera remissinstanser påpekat. Regeringen är sent ute i implementeringen av intentionerna i EU:s elmarknadsdirektiv i förhållande till andra medlemsstater och medan propositionen äntligen pliktskyldigt föreslår vissa nödvändiga förändringar i lagstiftning för att införa energidelning som begrepp i svensk lagstiftning lämnar den fortfarande mycket att önska. Mycket kvarstår för att realisera potentialen i energidelning och energigemenskap för ett mer resilient, flexibelt och förnybart energisystem, där man kan öka mobiliseringen av lokalt kapital för energiomställningen, skapa lokalt mervärde, ägandeskap och acceptans, och skydda hushåll från höga elpriser i samband med en utökning av förnybar energi. Vi redogör för några av våra mest relevanta förslag nedan.

Planeringsmål för 2030 och 2035 och mål om energisäkerhet

Leveransmålet för elsystemet till 2045 är genomtänkt, dåligt utformat, och förbiser att elsystemet endast är en del av Sveriges energisystem. Miljöpartiet ser ett behov av ett betydligt bredare grepp för att säkerställa ett el- och energisystem som är robust och pålitligt och föreslår därför ett mål för energisäkerhet.

För att snabba på elektrifieringen och energieffektiveringsåtgärder vill Miljöpartiet även se planeringsmål till 2030 och 2035. Det mest effektiva sättet att tillgängliggöra mer el för ett robust elsystem är genom att satsa kraftigt på ny förnybar elproduktion i kombination med energieffektiviseringar. Vi har tidigare föreslagit ett mål om att tillgängliggöra 100 TWh till 2030 (jämfört med 2022), samt ytterligare 50 TWh till 2035.

Elektrifieringsavtal

Utbyggnaden av ny elproduktion har tvärnitat under Tidöregeringen, och industrins elektrifiering skjuts på framtiden. För att genomföra den snabba och rättvisa omställning vi behöver se behövs mer statligt engagemang: men stöden behöver också vara effektiva. Miljöpartiet föreslår därför statliga elektrifieringsavtal: ett styrmedel för att träffsäkert och kostnadseffektivt få fart på utbyggnaden av elproduktionen och industrins omställning. De statliga elektrifieringsavtalen innebär att staten agerar mellanhand och matchar industrier som vill fasa ut fossilt eller etablera ny grön produktion med elproducenter som vill bygga ny förnybar elproduktion. Vi föreslår att avtalen ska vara 5-10 år och täcka skillnaden mellan vad ett industribolag kan betala för ny el och vad en elproducent behöver få betalt för att investeringen i ny elproduktion ska löna sig idag.

Grön baskraft & flexibilitet

Medan Elmarknadsutredningen lyfter möjligheterna som EU-rätten ger för stöd till icke-fossil flexibilitet och relaterade förutsättningar för att främja flexibilitetsresurser, är det högst olyckligt för Sveriges framtida elförsörjningen att propositionen inte presenterar förslag om sådana stöd och konkreta satsningar på lång sikt.

När vi talar om flexibilitet inom ett stabilt elsystem talar vi om grön baskraft. Det är ett begrepp som inrymmer alla kraftkällor och tekniker som kan reglera effekten snabbt och lagra energi. För att skynda på de åtgärder vi behöver se föreslår vi ett mål om 10 GW grön baskraft inom fem år. För att nå målet vill vi se en nationell strategi för energilager och ett teknikneutralt stöd för storskalig energilagring såsom pumpkraft, värmelagring och vätagaslagring.

Ett annat exempel rör möjligheten för en elkund att bidra med stödtjänster som att sälja sitt överskott genom att mata tillbaka el från ett batteri hemma, som t ex sin elbil, vid höga elpriser eller vid brist på kapacitet i elnätet. För att möjliggöra detta bör skatteavdraget för grön teknik höjas för laddboxar som klarar tvåvägsladdning.

Energigemenskaper

Potentialen i energigemenskaper beaktas inte i propositionen. Medan propositionen föreslår några ändringar som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av EU-lagstiftning om energidelning, bör regeringen göra betydligt mer för att skapa bättre förutsättningar för ett energisystem som främjar egenmakt och den lokala förankringen och möjligheten att bidra till att bygga upp ett stabilt och robust elsystem underifrån.

Sverige har varit sena på bollen när det gäller möjligheterna för energigemenskaper att ha en viktig roll i omställningen av energisektorn. Lärdomar från andra länder har varit att om människor själva är delaktiga i omställningen så ökar också deras acceptans för den. Energigemenskaper kan också, om rätt förutsättningar ges, skapa möjligheter till ödrift i delar av det lokala nätet, för fortsatt elförsörjning även vid elavbrott. Men för att det ska ske behövs politiska beslut som skapar bättre förutsättningar och incitament för etableringen och utvecklingen av energigemenskaper i Sverige.

Definition av energigemenskap

En viktig sådan är att införa en definition om vad en energigemenskap är i svensk lagstiftning. Det skulle underlätta för att vidare utveckla regelstöd och andra förslag för att främja energigemenskapers framväxt.

Ekonomiska incitament för energigemenskaper

Därutöver behövs mer ekonomiska incitament för att delta i energigemenskaper. Idag kan man konsumera egenproducerad el skattefritt, men virtuell delning med andra missgynnas. En skatteöversyn behövs som skapar bättre incitament för de som vill dela lokal elproduktion med andra. De nyttor för elsystemet som energigemenskaper bidrar med bör också speglas i nättariffen.

Remissinstanser som Research Institutes of Sweden (RISE) och Svensk Solenergi kritiserade starkt bristen på incitament för lokal energidelning i Energimarknadsinspektionens rapport om energidelning, och regeringen medger i propositionen att energidelning kan “innebära positiva eller negativa ekonomiska konsekvenser för dem som deltar i energidelning”. Utan sådana incitament är det sannolikt att fördelarna med energidelning uteblir.

Linus Lakso (MP)

Katarina Luhr (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Emma Nohrén (MP)

Amanda Palmstierna (MP)